

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชน กรณีศึกษาบ้านน้ำเค็ม
หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอดงตาล จังหวัดพังงา
Guidelines for Community-Based Tourism Development:
A Case Study of Baan Nam Khem, Village No. 2, Bang Muang Sub-district,
Takua Pa District, Phang-nga Province

จารุณี คงกุล¹ อีรภานต์ โพธิ์แก้ว² พรรณพัชร อุดมธรรมากุล³ ศรีวิภา ปราศจาก⁴
ภารดี ดีทะเล⁵ ณัฐกร มลารัตน์⁶ มงคล นวลอ่อน⁷ อธิวัฒน์ เพชรรัตน์⁸
Jarunee Khongkun¹Theerakan Pokaew²Punpatchara Audomtunmakul³
Siwipa Prassajak⁴Paradee Deethale⁵Natakorn Mararat⁶Mongkol Nual-on⁷
Athiwat Petcharat⁸

¹อาจารย์ประจำสาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

¹ Community Development Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Phuket Rajabhat University

²อาจารย์สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

²Community Development Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Phuket Rajabhat University

³⁻⁸นักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

³⁻⁸Community Development Program, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Phuket Rajabhat University

E-mail: jarunee.k@pkru.ac.th; โทรศัพท์มือถือ : 081-9390529

Received: 01 April 2021
Revised: 14 September 2021
Accepted: 29 September 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชน กรณีศึกษาบ้านน้ำเค็ม หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอดงตาล จังหวัดพังงา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการท่องเที่ยววิถีชุมชน และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนบ้านน้ำเค็ม หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอดงตาล จังหวัดพังงา ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงกรณีศึกษา (Case Study Research) โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งเก็บข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม ผลการศึกษา พบว่า ชุมชนบ้านน้ำเค็มเป็นสังคมชนบทกึ่งเมือง ประชากรประกอบอาชีพประมง ค้าขาย รับจ้าง พนักงานโรงแรม ชุมชนบ้านน้ำเค็มมีสถานที่ท่องเที่ยวจำนวนมาก แต่สภาพแวดล้อมภายนอกส่งผลกระทบต่อการค้าขายและการประกอบอาชีพในชุมชน ประชากรจึงต้องปรับตัว

ให้เข้ากับสถานการณ์ เพื่อแก้ปัญหาที่มากกระทบและส่งผลให้ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลง ประกอบกับการลดลงของนักท่องเที่ยวซึ่งส่งผลให้รายได้ลดลง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชน คือ 1) การปลูกจิตสำนึกให้ร่วมกันอนุรักษ์และหวงแหนทรัพยากรที่มีอยู่ให้ยั่งยืน 2) การให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาเป็นผู้ให้คำแนะนำเพื่อร่วมพัฒนาและแก้ไขปัญหาด้านวิถีชุมชนบ้านน้ำเค็ม และ 3) ประชากรบ้านน้ำเค็มจะร่วมกันฟื้นฟูและพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบการทำการค้าและการท่องเที่ยวเพื่อให้ประชากรในชุมชนมีรายได้ โดยยังคงรักษาวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม คือ การทำประมงและค้าขาย เพื่ออนุรักษ์ความเป็นอยู่ตั้งแต่อดีตให้ลูกหลานในชุมชนร่วมกันรักษาและหวงแหนต่อไป

คำสำคัญ : การท่องเที่ยว/ การท่องเที่ยววิถีชีวิต/ แนวทางการพัฒนา/ วิถีชุมชน

Abstract

This research aimed to explore the condition of community-based tourism, and analyze the guidelines for developing the community-based tourism of Ban Nam Khem. This case study research used qualitative method in which the data were collected from documents, in-depth interviews, and group discussions.

The findings revealed that Ban Nam Khem community was a semi-urban society. Most villagers earned their living by fishing, trading, working for wages, and working as hotel employees. There were several tourist attractions in Ban Nam Khem community, yet the earning method for their living in this area was affected by external factors, and the villagers were constrained to adapt to the new challenges, and to encounter the changes and the decreased income due to the decline of tourists. The guidelines for developing community-based tourism were given as follows: 1) to raise awareness of conserving the community's natural resources in order to achieve economic sustainability, 2) to promote the involvement of the public sectors in solving and developing the community's walk of life, and 3) to encourage the villagers to rehabilitate and develop their own businesses to improve their earnings by retaining their own traditional walks of life, which were fishing and trading, in order to preserve the existence of the past, which must be maintained and cherished by the children in the community.

Keywords: Tourism/ Lifestyle Tourism/ Development Approach/ Community-Based Tourism

บทนำ

การท่องเที่ยวจัดเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ซึ่งเกิดจากความต้องการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อน เรียนรู้ด้านวัฒนธรรม หรือแสวงหาประสบการณ์ใหม่ ๆ การท่องเที่ยวจึงเป็นตลาดที่เติบโตอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ในหลายสิบปีที่ผ่านมาการเติบโตของตลาดการท่องเที่ยวส่งผลให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยในแต่ละปีมีนักท่องเที่ยวต่างประเทศจำนวนมากเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยเพื่อชื่นชมความสวยงามของธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนไทย รวมทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยสนใจการท่องเที่ยวภายในประเทศมากขึ้น ประกอบด้วยประเทศไทยมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน จึงดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาประเทศไทยจนอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสร้างรายได้ให้กับประเทศและเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง ประเทศต่าง ๆ จึงจัดการบริหารการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบเพื่อพัฒนาเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ โดยใช้ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี สำหรับประเทศไทยถูกจัดอันดับให้เป็นประเทศการท่องเที่ยวอันดับที่ 17 จาก 32 อันดับ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2563, ออนไลน์)

การท่องเที่ยวกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งทะเลอันดามัน ประกอบด้วย จังหวัดภูเก็ต จังหวัดกระบี่ จังหวัดพังงา จังหวัดตรัง และจังหวัดระนอง กลุ่มจังหวัดเหล่านี้มีแนวโน้มการเติบโตของนักท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง โดยใน พ.ศ. 2550 มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ประมาณ 9.5 ล้านคน จาก พ.ศ. 2543 มีนักท่องเที่ยวเพียง 7.2 ล้านคน ในช่วงปลาย พ.ศ. 2547 ได้เกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติคลื่นยักษ์สึนามิส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยว ทำให้จำนวนนักท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งทะเลอันดามันลดน้อยลง แต่หลังจากนั้นการท่องเที่ยวได้พลิกฟื้นกลับมาอย่างรวดเร็ว และจำนวนนักท่องเที่ยวเริ่มกลับเข้าสู่อัตราการเติบโตปกติ (สำนักงานสถิติจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน, 2563, ออนไลน์) สำหรับจังหวัดพังงามีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยว คือ ปะการังใต้ทะเล หาดเขาหลัก หาดท้ายเหมือง หมู่เกาะสิมิลัน เขาตาดปู น้ำตกสองแพรก น้ำตกสะพานงมโนราห์ เป็นต้น และภูมิทัศน์อ่าวพังงาซึ่งเป็นที่ยุติในระดบนานาชาติ ทั้งมีความหลากหลายทางนิเวศและวัฒนธรรมดั้งเดิมวิถีชีวิตชุมชน ได้แก่ ถิ่นวัฒนธรรมตะกั่วป่า ชุมชนเกาะปันหยี ชาวมอญแกลน แหล่งท่องเที่ยวยังครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัด ทำให้จังหวัดพังงาเหมาะแก่การเป็นแหล่งเรียนรู้และเป็นเมืองสงบ (สำนักงานสถิติจังหวัดพังงา, 2563, ออนไลน์)

บ้านน้ำเค็ม หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา เป็นพื้นที่ที่ไม่มีน้ำจืดอุปโภคและบริโภคมีเพียงน้ำกร่อยและน้ำทะเลจึงเป็นที่มาของชื่อ บ้านน้ำเค็ม ชุมชนบ้านน้ำเค็มเป็นชุมชนในตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา มีการจัดการท่องเที่ยวชุมชนหลังจากประสบเหตุการณ์ภัยพิบัติคลื่นยักษ์สึนามิโดยการท่องเที่ยวเกิดจากศูนย์วัฒนธรรมบ้านน้ำเค็มและพิพิธภัณฑ์สึนามิ

ร่วมกันบันทึกเรื่องราวชุมชนหลังเหตุการณ์ภัยพิบัติคลื่นยักษ์สึนามิทำลายชุมชนบ้านน้ำเค็ม ทำให้ผู้คนจำนวนมากเสียชีวิตและสูญหาย ชุมชนบ้านน้ำเค็มจึงถูกเปลี่ยนแปลงและฟื้นฟูอย่างเร่งด่วน การรับรู้ของคนรุ่นหลังชุมชนบ้านน้ำเค็มจึงถูกแทนที่ด้วยเรื่องราวของภัยพิบัติคลื่นยักษ์สึนามิ แทนการรับรู้ถึงชุมชนบ้านน้ำเค็มอันเป็นที่ชุมชนธรรมชาติบริสุทธิ์ ทรัพยากรสมบูรณ์ทั้งสัตว์น้ำและแร่ธาตุที่หาเท่าไรไม่มีวันหมดจนผู้คนจำนวนมากจากทุกจังหวัดนครศรีธรรมราช พัทลุง สุราษฎร์ธานี หนองคาย เชียงราย อุบลราชธานี ประจวบคีรีขันธ์ อยุธยา เป็นต้น เข้ามาเยี่ยมชุมชนบ้านน้ำเค็ม ทำให้ในยุคนี้จึงเป็นยุคที่รุ่งเรืองเฟื่องฟูเงินทอง มีโรงพยาบาล จำนวน 5 โรง แหล่งบริการและแหล่งบันเทิงจำนวนมาก ทั้งในขณะนั้นมีอิทธิพลแก่นิโรรคธรรมในชุมชนบ้านน้ำเค็ม เช่น เสือชิน เสือใบ เป็นต้น จนชุมชนบ้านน้ำเค็มถูกกล่าวขานว่า “เท็กซัสเมืองไทย” จากนั้นชุมชนบ้านน้ำเค็มได้ถึงยุคเปลี่ยนอีกครั้งเนื่องจากรัฐมีสัมปทานทำเหมืองแร่ชายฝั่งในทะเล และตั้งองค์การเหมืองแร่ในทะเล การแสวงหาโชคของคนไทยเริ่มหมดลงจนอุตสาหกรรมเหมืองแร่ปิดตัวลงผู้คนจึงแยกย้ายไป แต่ยังมีคนจำนวนมากไม่กลับถิ่นเดิมและได้ปักหลักเริ่มต้นชีวิตที่บ้านน้ำเค็มอันเป็นที่มาของตระกูลต่าง ๆ (ศูนย์วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวบ้านน้ำเค็ม. 2563, ออนไลน์) สำหรับชุมชนบ้านน้ำเค็มมีสถานที่ท่องเที่ยวหลายแห่ง ได้แก่ สวนอนุสรณ์สึนามิบ้านน้ำเค็ม กรมหลวงชุมพร (บิดาของทหารเรือไทย) องค์พระพุทธรูปนั่งปางลอย พิพิธภัณฑสถานบ้านน้ำเค็ม ท่าเรือบ้านน้ำเค็ม สะพานท่าเทียบเรือบ้านน้ำเค็ม *ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง วัดแหลมป้อม และตึกร้างนางแอน*

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชน กรณีศึกษาบ้านน้ำเค็ม หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดพังงา เนื่องจากชุมชนบ้านน้ำเค็มไม่เป็นที่รู้จักมากนัก อีกทั้งชุมชนบ้านน้ำเค็มได้ประสบเหตุการณ์ภัยพิบัติคลื่นยักษ์สึนามิ และวิกฤตโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ผู้วิจัยจึงต้องการหาแนวทางการพัฒนาวิถีชุมชนบ้านน้ำเค็มเพื่อฟื้นฟูชุมชนบ้านน้ำเค็มให้เติบโตขึ้นมาใหม่ด้วยการท่องเที่ยวชุมชน อันเกิดจากการทำงานที่มีการประสานงานของเครือข่ายต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อส่งเสริมอาชีพและรักษาวิถีชีวิตคงอยู่และให้ดีขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการท่องเที่ยววิถีชุมชนบ้านน้ำเค็ม หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดพังงา
2. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนบ้านน้ำเค็ม หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอดำรงวิทยารัษฎา จังหวัดพังงา

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย คือ ผู้นำชุมชนและผู้ช่วยผู้นำชุมชน จำนวน 6 คน และบุคคลทั่วไป จำนวน 10 คน เนื่องจากผู้นำชุมชน ผู้ช่วยผู้นำชุมชน และบุคคลทั่วไปในชุมชนบ้านน้ำเค็มมีความเกี่ยวข้องโดยตรงและมีบทบาทต่อการจัดการท่องเที่ยววิถีชุมชนบ้านน้ำเค็ม สามารถแสดงความคิดเห็นและทัศนคติต่อคำถามได้ครอบคลุมมากที่สุด และผู้ปฏิบัติการท่องเที่ยว จำนวน 10 คน เนื่องจากผู้ประกอบการร้านค้าและร้านอาหารทราบจุดแข็ง จุดอ่อน ปัญหา อุปสรรคของการประกอบอาชีพ โดยสามารถแสดงความคิดเห็นหรือแนวทางการพัฒนาได้เป็นอย่างดี (องค์การบริหารส่วนตำบลบางม่วง อำเภอดงตาล จังหวัดมุกดาหาร. 2562, หน้า 5, 17)

2. ตัวแปรที่ศึกษา

การศึกษานี้มีตัวแปร คือ สภาพการท่องเที่ยววิถีชุมชน และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนบ้านน้ำเค็ม หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอดงตาล จังหวัดมุกดาหาร เป็นการใช้ความสัมพันธ์ระหว่างการกำหนดปัญหาการวิจัย และตัวแปร (ศิริชัย กาญจนวาสี. 2541, หน้า 38)

3. ขอบเขตพื้นที่ ชุมชนบ้านน้ำเค็ม หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอดงตาล จังหวัดมุกดาหาร

4. ขอบเขตของผู้ให้ข้อมูลหลัก กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มปฏิบัติการท่องเที่ยว กลุ่มบุคคล

ทั่วไป จำนวน 10 คน หรือเก็บข้อมูลจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว

5. ขอบเขตของเนื้อหา ศึกษาสภาพการท่องเที่ยวและแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว

วิถีชุมชนบ้านน้ำเค็ม หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอดงตาล จังหวัดมุกดาหาร

6. ขอบเขตของระยะเวลา เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2563 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2564

กรอบแนวคิดของงานวิจัย

1. แนวคิดการท่องเที่ยวและการท่องเที่ยวโดยชุมชน (Community Based Tourism)

การท่องเที่ยวเป็นการเดินทางออกจากสภาพแวดล้อมปกติ เช่น บ้าน ที่ทำงาน ไปยังสถานที่ต่าง ๆ เป็นการชั่วคราวทั้งภายในและระหว่างประเทศด้วยความสมัครใจ เพื่อการพักผ่อน การศึกษา ธุรกิจ ประชุมสัมมนา หรืออื่นใด แต่ต้องไม่ได้มาซึ่งรายได้จากสถานที่ที่ไปนั้น ๆ ซึ่งการท่องเที่ยวมีทั้งการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ การท่องเที่ยวในแหล่งวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ โดยแหล่งท่องเที่ยวมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ หรือ 3 As คือ สิ่งดึงดูดใจ สิ่งอำนวยความสะดวก และการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว

สำหรับการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีชุมชนเป็นผู้ดำเนินการและมีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยวโดยนำทรัพยากรท่องเที่ยวที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ทรัพยากรด้านธรรมชาติ วัฒนธรรม

ประเพณี ประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่และวิถีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นปัจจัยหรือต้นทุนในการจัดการท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และมีการใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืนถึงลูกหลาน การท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงควรคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติและชุมชนด้วยการปลูกจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาไปสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนและการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการถ่ายทอดความรู้ของคนในชุมชนจากแต่ละหมู่บ้านสู่การดำเนินการให้เกิดผลเป็นจริงเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างเหมาะสมและยั่งยืน การท่องเที่ยวจึงต้องคำนึงถึงการกำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของในการจัดการดูแลเพื่อให้ผู้มาเยือนเกิดการเรียนรู้

2. แนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิตชุมชน

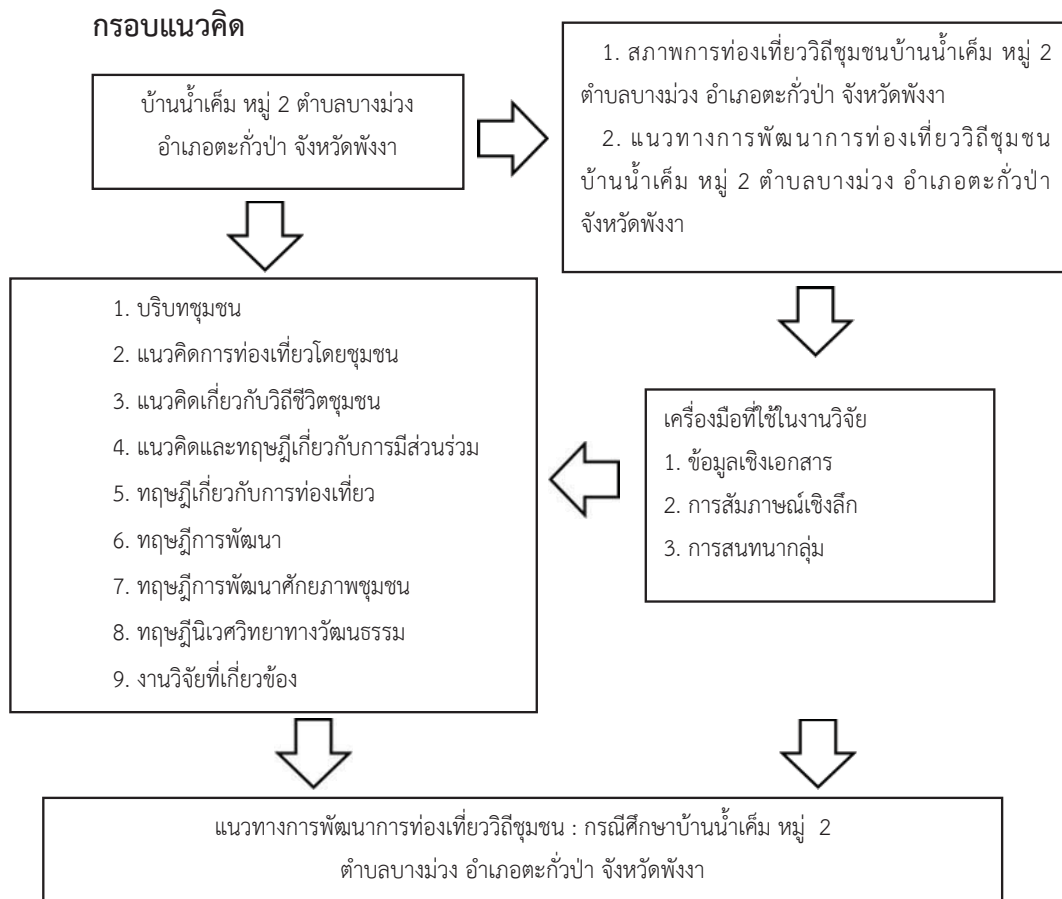
วิถีชีวิตชุมชนเป็นการดำเนินชีวิตโดยแต่ละบุคคลมีลักษณะและค่านิยมที่แตกต่างกัน เป้าหมายของมนุษย์แต่ละบุคคลจึงไม่เหมือนกันซึ่งจะมีชีวิตที่มีความสุขและเจริญอกงามตามแต่วิถีการของบุคคลนั้น ๆ เพื่อไปสู่เป้าหมายของตนเองและการดำเนินชีวิตในประจำวันตามองค์ประกอบที่วางแผนไว้

3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่ประชากรสร้างสรรค์กิจกรรมในการพัฒนา การแสดงบทบาทสร้างสรรค์และผลของกิจกรรมต้องย้อนกลับสู่ประชากร ซึ่งกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชากร คือ การตัดสินใจ การเข้าร่วมกิจกรรม และการร่วมรับผลประโยชน์อย่างเป็นธรรมที่เกิดจากกิจกรรมนั้น ๆ ซึ่งการมีส่วนร่วมทำให้เกิดการพัฒนา การมีส่วนร่วมยังเป็นการสัมพันธ์กับแนวคิดการเชื่อใจและการยอมรับตนเอง เพื่อนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชากรอย่างยั่งยืนซึ่งสามารถสังเกตได้จากระดับความพึงพอใจ ระดับความไว้วางใจ โดยครอบคลุมทัศนคติ ความคาดหวังและกิจกรรมที่ต้องปฏิบัติร่วมกัน กล่าวคือ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเอง โดยเน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับประชากรด้วยการใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชากรในการแก้ไขร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุน

4. ทฤษฎีการพัฒนาศักยภาพชุมชน

ศักยภาพของชุมชนเป็นความสามารถของชุมชนในการจัดการภายในชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนตามกระบวนการเรียนรู้ของคนตั้งแต่จิตสำนึก ความรู้ ทักษะ การจัดการ การรวมกลุ่มที่ทำให้เกิดการแก้ปัญหาของชุมชน โดยศักยภาพหรือความเข้มแข็งของชุมชนเกิดจากโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อความเป็นชุมชน กระบวนการเฉพาะ ผู้นำ กระบวนทัศน์เกี่ยวกับการพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนกับสถาบันต่าง ๆ และความรู้สึกร่วมเป็นกลุ่มชุมชนเดียวกันเพื่อหาทางออกของความร่วมมือนในชุมชน

วิธีดำเนินการวิจัย

วิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลโดยค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม แล้วนำเสนอข้อมูลแนวทางการพัฒนา การท่องเที่ยววิถีชุมชน กรณีศึกษาบ้านน้ำเค็ม หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ในรูปแบบพรรณนาโวหาร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ

1. แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้างชนิดปลายเปิด เพื่อค้นหาข้อมูลสภาพทั่วไป ของเรื่องที่ทำการศึกษา โดยแบ่งเป็นการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ และไม่เป็นการเป็น การสัมภาษณ์โดยการพบปะโดยส่วนตัว และการสัมภาษณ์แบบกันเองแบบธรรมชาติ และตาม ธรรมชาติ ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยครั้งนี้ได้ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่านพิจารณาตรวจสอบ ความถูกต้องเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขและนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Concurrence : IOC) ก่อนนำเครื่องมือเก็บข้อมูลจริง (ปราวณี หล้าเบ็ญสะ. 2561)

2. การสนทนากลุ่ม จำนวน 16 คน เนื่องจากเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องและมีบทบาทต่อการจัดการท่องเที่ยววิถีชุมชนบ้านน้ำเค็มโดยตรง ทั้งเป็นบุคคลดั้งเดิมที่อยู่อาศัยบ้านน้ำเค็มมาตั้งแต่อดีต การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยจะสอบถามในที่ประชุมหรือในข้อคิดเห็นและอภิปรายในประเด็นวิถีชุมชนด้านวัฒนธรรม สถานที่ท่องเที่ยว สภาพการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านน้ำเค็มที่ผ่านมา ปัญหาด้านการท่องเที่ยวและด้านเศรษฐกิจที่กระทบต่อชุมชน การใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวชุมชนบ้านน้ำเค็ม การยึดหลักคุณธรรมและจริยธรรมในการดำเนินการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวชุมชน และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนบ้านน้ำเค็มซึ่งมีการสนทนากลุ่มจนกว่าข้อมูลจะอิ่มตัว

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร เช่น แนวคิด ทฤษฎี บทความ วารสารวิชาการ ฐานข้อมูลการวิจัย ข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-answer structured interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group) แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-answer structured interview) และแบบสนทนากลุ่ม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนบ้านน้ำเค็ม ตำบลบางม่วง อำเภอดำรงวิทยารุฉินารายณ์ จังหวัดพังงา ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยนำข้อมูลมาแยก (Parsed and Segmented) ตามประเด็น และหมวดหมู่ เพื่อตีความสร้างข้อสรุป หลังจากนั้นตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation Snslysis) แล้วนำเสนอข้อมูลเป็นแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชน กรณีศึกษาบ้านน้ำเค็ม หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอดำรงวิทยารุฉินารายณ์ จังหวัดพังงา

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชน กรณีศึกษาบ้านน้ำเค็ม หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอดำรงวิทยารุฉินารายณ์ จังหวัดพังงา ได้เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนบ้านน้ำเค็ม ดังนี้

ด้านวิถีชุมชน พบว่า มนัสศักดิ์ ยวนแก้ว (2564, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ชุมชนบ้านน้ำเค็ม เป็นสังคมชนบทกึ่งเมือง มีความเจริญเติบโตทางสังคมเมือง มีประชากรจำนวนมาก มีวิถีชีวิต เอื้ออาทรเมตตาต่อกัน รักกันแบบพี่น้อง มีการปกครองโดยช่วยเหลือกัน เช่น หากโรงเรียนมีกิจกรรม ผู้ใหญ่จะเข้าไปช่วยเหลือและสนับสนุนกิจกรรม อีกทั้งรุ่งอรุณ แสงสุข (2564, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่า ชุมชนบ้านน้ำเค็มเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทางอาชีพเพราะมีคนจากหลายจังหวัดเข้ามาอยู่อาศัย คือ ในอดีตประกอบอาชีพทำแร่ดีบุก เมื่อแร่ดีบุกหมดลงหรือไม่ได้รับความนิยมประชากรหันมาประกอบอาชีพตามที่สมัครใจ แก้วพิทักษ์, ธรรมบุญ, จงไกรจักร, อภิชาติ โทบุรี, สมบูรณ์ เทียมทัน, อรุณ พุฑูมิ, ปิยนุช พูลเพิ่ม, รินทร์ คำมุงคุณ, สำราญ รักแก้ว และลำพันธ์ สารสุข (2564, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูล คือ รับจ้างทั่วไป ประมงชายฝั่ง ประมงขนาดใหญ่และขนาดเล็ก ค้าขาย พนักงานโรงแรม คนขับรถโดยสารรับ-ส่งนักท่องเที่ยว ชุมชนบ้านน้ำเค็มมีวัฒนธรรมที่หลากหลายทั้งการแสดงมโนราห์หนังตะลุง เป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านจากภาคใต้ในหลาย ๆ จังหวัดมารวมกัน และนำวัฒนธรรมพื้นบ้านของแต่ละพื้นที่มาประยุกต์รวมกัน สำหรับวัฒนธรรมทางศาสนาเป็นศาสนาพุทธจึงมีประเพณีการทอดกฐินสามัคคี การชักพระ ร่องเงี้ยวมอแกน ประเพณีเดือนสิบ

ด้านความตระหนักหวงแหนรักษาวิถีชุมชน พบว่า ประชากรในชุมชนบ้านน้ำเค็ม ส่วนหนึ่งเดินทางเข้ามาจากจังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดใกล้เคียงซึ่งมีการนับถือศาสนาพุทธ วัดจึงเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และเป็นสถานที่ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามที่มนัสศักดิ์ ยวนแก้ว (2564, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูล เช่น ประเพณีเดือนสิบ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีเข้าพรรษา โดยประเพณีที่โดดเด่นในชุมชนบ้านน้ำเค็ม คือ ประเพณีทอดกฐินสามัคคี เพราะมีประชากรมาร่วมทำบุญกันจำนวนมาก มีการเวียนเทียนรอบหมู่บ้านก่อนเข้าโบสถ์จึงแตกต่างจากที่อื่นที่มีการเวียนเทียนหลังจากเสร็จพิธีกรรมทางศาสนา สำหรับการตระหนักหวงแหนรักษาวิถีชุมชนนั้นสมบูรณ์ เทียมทัน และอมรินทร์ แก้วพิทักษ์ (2564, สัมภาษณ์) ยินยอมให้ข้อมูลว่า ผู้นำชุมชนมีบทบาทสำคัญในการดูแลชุมชนร่วมกับประชากรในชุมชน เช่น ความไม่เป็นระเบียบของชุมชน การร่วมกันรักษาวิถีชีวิตวัฒนธรรมดั้งเดิมให้คงอยู่ เนื่องจากเป็นวิถีชีวิตของชุมชนดังที่ รินทร์ คำมุงคุณ และ ล้วน สิทธิ (2564, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูล เช่น การใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง การประกอบอาชีพ ประมงพื้นบ้านแบบดั้งเดิม เป็นต้น

สภาพปัญหาด้านการท่องเที่ยว และด้านเศรษฐกิจ มีดังนี้

1. ถนนหรือเส้นทางการสัญจรคับแคบ ทำให้กระทบต่อการท่องเที่ยว และการประกอบอาชีพของประชากรทุกอาชีพ
2. ปัญหาร่องน้ำบริเวณชายทะเลมีทรายทับถมจำนวนมาก ทำให้เรือของประชากรสัญจรด้วยความลำบาก

3. ปัญหาโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ระบาดส่งผลกระทบต่อการทำงานท่องเที่ยวในชุมชนบ้านน้ำเค็ม เพราะชุมชนบ้านน้ำเค็มเป็นแหล่งท่องเที่ยว เมื่อเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) จึงไม่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวและพักผ่อน จารี กรุดไทย, วิริญ รัตนพลที, และล้วน สิทธิ (2564, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า จากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้คนในชุมชนไม่มีงานทำและช่องทางการทำมาหากินลดน้อยลง เช่น พนักงานโรงแรมเพราะโรงแรมปิดตัวลง การค้าขายลดลง คนขับรถรับจ้างโดยสารไม่มีผู้โดยสาร กล่าวคือ ก่อนเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มีรายได้วันละ 300 บาท เมื่อเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) มีรายได้เพียงวันละ 100 บาท หรือไม่ถึง 100 บาท

4. ปัญหาการวางระบบที่ไม่สอดคล้องกับชุมชน ซึ่งอมรินทร์ แก้วพิทักษ์ (2564, สัมภาษณ์) ยินยอมให้ข้อมูลเกี่ยวกับงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐหรือบุคลากรไม่เพียงพอกับชุมชนที่มีความเจริญเติบโตขึ้น เพราะประชากรชุมชนบ้านน้ำเค็มมีจำนวนมากขึ้น แต่สาธารณูปโภคไม่เพียงพอกับความต้องการ เช่น การขาดแคลนน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภค การจัดเก็บขยะ เป็นต้น

ปัจจัยภายนอกที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนบ้านน้ำเค็มจนส่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ซึ่งประชากรชุมชนบ้านน้ำเค็มได้มีแนวทางในการแก้ปัญหาต่าง ๆ คือ

1. การรวมกลุ่ม เช่น กลุ่มแท็กซี่ กลุ่มผู้ทำงานโรงแรม ทั้งประชากรชุมชนบ้านน้ำเค็มได้ตั้งสมาคมและกลุ่มต่าง ๆ ไว้ก่อนหน้านี้อแล้วด้วย การรวมกลุ่มดังกล่าวทำให้เกิดความเข้มแข็ง และร่วมกันหาวิธีในการสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้

2. การให้กำลังใจของผู้นำในชุมชน และการหาสินค้าเข้ามาขายในพื้นที่ของผู้นำชุมชน เพื่อสร้างรายได้เสริม และหาแนวทางในการประกอบอาชีพให้กับประชากรในชุมชน

3. การจัดการบริหารโรงแรม และที่อยู่อาศัย เพื่อปรับสภาพชุมชนให้เข้ากับสภาพสิ่งแวดล้อม เช่น การปรับโครงสร้างสภาพชุมชนตามการอยู่อาศัยของประชากร

4. การจัดการด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านน้ำเค็ม เช่น การจัดการขยะแก้ไขด้วยการนำขยะเปียกมาทำปุ๋ยตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

5. การให้หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนช่วยแก้ไขปัญหาการท่องเที่ยว ซึ่งอภิชาติ โทบุรี, ลำพันธ์ สารสุข และวินัย ชูชื่น (2564, สัมภาษณ์) ได้ให้ข้อมูลสาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ทำให้การท่องเที่ยวและเศรษฐกิจประสบปัญหา เช่น รายได้ของชาวบ้านลดน้อยลง ร้านค้าและร้านอาหารขายของไม่ได้ ประชากรชุมชนบ้านน้ำเค็มจึงหันมาประกอบอาชีพเสริม คือ รับเฝ้าบ้านให้กับชาวต่างชาติ รับเลี้ยงเด็ก รับจ้างซักผ้า อย่างไรก็ตามประชากรในบ้านน้ำเค็มต้องร่วมกันดูแลสุขภาพเพื่อไม่ให้เกิดการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ซึ่งได้มีการร่วมประชุมเพื่อหาแนวทางการแก้ไขปัญหาระหว่างหน่วยงานภาครัฐและประชากร

ในอนาคตหากมีนักลงทุนนำเทคโนโลยีเข้ามาในชุมชนบ้านน้ำเค็ม ประชากรชุมชนบ้านน้ำเค็มจะยังคงรักษาวิถีชุมชนด้วยการใช้ชีวิตแบบดั้งเดิม แม้ว่าการเจริญเติบโตของสภาพชุมชนจะเปลี่ยนแปลงไป แต่ประชากรชุมชนบ้านน้ำเค็มจะใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ประหยัดอดออม และหารายได้เสริม เพื่อรับผลกระทบจากการนำเทคโนโลยีเข้ามาในชุมชนน้อยที่สุด โดยปรับสภาพการดำรงชีวิตและปรับวิถีชีวิตให้เข้ากันมากที่สุด เพื่อรักษาวิถีชีวิตในชุมชน เช่น ด้านวัฒนธรรมยังคงมีการเวียนเทียน การแต่งกายชุดไทยเข้าวัดทั้งเด็ก วัยรุ่น หรือผู้สูงอายุ เพราะเป็นวิถีดั้งเดิม เพื่อให้เด็กรุ่นใหม่สืบทอดต่อไป การที่ประชากรบ้านน้ำเค็มเคยประสบเหตุการณ์ภัยพิบัติคลื่นยักษ์สึนามิ ทำให้ประชากรบ้านน้ำเค็มเรียนรู้ที่จะปรับตัวตามการยินยอมให้ข้อมูลของสุชาติ กาญจนะไพฑูริ และอมรินทร์ แก้วพิทักษ์ (2564, สัมภาษณ์) เช่น ชุมชนและนายทุนร่วมมือกันจัดตั้งประชาคมแพปลาเพื่อเป็นแม่แบบในการดำเนินการกลุ่มนายทุนที่เข้ามาจับซื้อปลา โดยนายทุนต้องสรุปข้อมูลด้านทุนและงบประมาณให้กับชุมชนเพื่อให้ชุมชนขับเคลื่อนได้

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนบ้านน้ำเค็ม คือ

1. การสร้างตลาดนัดชุมชน เพื่อจำหน่ายอาหารทะเล ทำให้ประชากรในชุมชนมีงานและรายได้เพิ่มขึ้น ทั้งเพื่อชักชวนให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนบ้านน้ำเค็ม
2. การรักษาสภาพความเป็นอยู่ในชุมชนให้คงความเป็นวิถีดั้งเดิม
3. การรับการสนับสนุนโครงการจากหน่วยงานภาครัฐเพื่อพัฒนาชุมชนบ้านน้ำเค็ม โดยให้ประชากรในชุมชนบ้านน้ำเค็มมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
4. การรักษาทรัพยากรธรรมชาติสำหรับการท่องเที่ยวโดยไม่ใช้เทคโนโลยี
5. การจัดการท่องเที่ยวทางน้ำ เพื่อเพิ่มรูปแบบการท่องเที่ยวให้หลากหลาย นำมาซึ่งการเพิ่มและต่อยอดอาชีพอื่นตามมา
6. การเพิ่มสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนบ้านน้ำเค็ม เช่น การปรับสถานที่เป็นแหล่งตกปลา แหล่งชมธรรมชาติ เช่น ดูนก นั่งชมวิวทิวทัศน์ แหล่งสันตนาการกลางแจ้ง แหล่งออกกำลังกาย ซึ่งชุมชนบ้านน้ำเค็มมีแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนอยู่แล้ว คือ

6.1 ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เป็นแปลงเกษตรที่มีการรวมกลุ่ม ประชากรชุมชนบ้านน้ำเค็มประมาณ 30-40 คน เพื่อทำเป็นอาชีพเสริมให้กับสมาชิกร่วมกันปรับปรุงพื้นที่ทำการเกษตรผสมผสานและการปลูกผักปลอดสารพิษโดยไม่ใช้ยาฆ่าแมลง เช่น เลี้ยงปลา ปลูกคะน้า กวางตุ้ง ผักบุ้ง ผักกาดขาว ใบโหระพา ข้าวโพด มะละกอแขกดำ เป็นต้น ทั้งมีการปลูกต้นดอกดาวเรืองระหว่างแปลงผัก เพื่อขายและเพิ่มรายได้

6.2 สวนอนุสรณ์สึนามิบ้านน้ำเค็ม สร้างขึ้นเพื่อรำลึกถึงเหตุการณ์ภัยพิบัติคลื่นยักษ์สึนามิ เมื่อ พ.ศ.2547 ซึ่งชุมชนบ้านน้ำเค็มได้รับความเสียหาย สวนอนุสรณ์สึนามิมีความโดดเด่นด้วยสถาปัตยกรรมรูปทรงโค้งคล้ายรูปคลื่น อีกด้านเป็นกำแพงเฉียงมีป้ายทองเหลืองสลักชื่อผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ภัยพิบัติคลื่นยักษ์สึนามิ

ภาพที่ 1 สวนอนุสรณ์สึนามิบ้านน้ำเค็ม
ที่มา : ถ่ายเมื่อ 30 มกราคม 2564

6.3 ท่าเทียบเรือบ้านน้ำเค็ม เป็นท่าเรือที่ใช้บริการข้ามฟากไปยังเกาะคอเขาทั้งรถยนต์และรถจักรยานยนต์ ค่าบริการรถยนต์ 150 บาท และรถจักรยานยนต์ 20 บาท ใช้เวลาประมาณ 10 นาที

ภาพที่ 2 ท่าเรือบ้านน้ำเค็ม
ที่มา : ถ่ายเมื่อ 30 มกราคม 2564

6.4 พิพิธภัณฑ์สึนามิบ้านน้ำเค็ม เป็นอนุสรณ์สถานและพิพิธภัณฑ์ เกิดจากผู้ประสบภัยเหตุการณ์ภัยพิบัติคลื่นยักษ์สึนามิร่วมกันคิดบันทึกเรื่องราวชุมชนหลังถูกคลื่นยักษ์สึนามิทำลายหมู่บ้านน้ำเค็ม นำมาสู่การจัดทำเป็นแหล่งเรียนรู้การเกิดปรากฏการณ์เหตุการณ์ภัยพิบัติคลื่นยักษ์สึนามิ เพื่อให้เกิดความเข้าใจเมื่อเกิดสถานการณ์และการหลบหนีคลื่นยักษ์สึนามิ รวมทั้งเป็นแหล่งเก็บรวบรวมข้อมูลสำคัญช่วงที่เกิดเหตุการณ์ภัยพิบัติคลื่นยักษ์สึนามิ ใน พ.ศ.2547

ภาพที่ 3 พิพิธภัณฑ์สึนามิบ้านน้ำเค็ม
ที่มา : ถ่ายเมื่อ 30 มกราคม 2564

6.5 สะพานทำเทียบเรือบ้านน้ำเค็ม เป็นสะพานที่ใช้สำหรับตักปลาในตอนเย็น เด็ก ๆ ในชุมชนมักรวมตัวกันเพื่อเล่นน้ำทะเล สะพานทำเทียบเรือบ้านน้ำเค็มเป็นสะพานที่นักท่องเที่ยวนิยมถ่ายรูปในตอนเย็นขณะที่พระอาทิตย์กำลังตก ซึ่งมองไปทางฝั่งตรงข้ามจะเห็นฝั่งเกาะคอเขา

ภาพที่ 4 สะพานทำเทียบเรือบ้านน้ำเค็ม
ที่มา : ถ่ายเมื่อ 30 มกราคม 2564

6.6 กรมหลวงชุมพร พระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ หรือพระเจ้าลูกยาเธอ พระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ ทรงเป็นต้นราชสกุล “อาภากร” เป็นพระราชโอรสในพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (ร.5) พระองค์ทรงได้รับสมัญญานามว่า องค์บิดาของทหารเรือไทย พระรูปของกรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ ตั้งอยู่สวนอนุสรณ์สีนามีบ้านน้ำเค็ม

ภาพที่ 5 กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์
ที่มา : ถ่ายเมื่อ 30 มกราคม 2564

6.7 องค์พระพุทธรูปนั่งปางลอย เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ประดิษฐานพระพุทธรูปพระใหญ่ ตั้งอยู่ริมชายหาด เป็นที่เคารพสักการะของชาวบ้านน้ำเค็มและนักท่องเที่ยวองค์พระพุทธรูปตั้งอยู่หน้าหาดน้ำเค็ม สามารถมองเห็นวิวชายทะเลได้อย่างสวยงาม โดยเฉพาะช่วงพระอาทิตย์ตก

ภาพที่ 6 องค์พระพุทธรูปนั่งปางลอย

ที่มา : ถ่ายเมื่อ 30 มกราคม 2564

6.8 วัดแหลมป้อม หรือเรียกว่า วัดน้ำเค็ม ชื่อวัดแหลมป้อมเป็นชื่อที่ใช้จดทะเบียนชื่อของวัด แต่ประชากรในชุมชนจะเรียกว่า วัดน้ำเค็ม สำหรับวัดแหลมป้อมเป็นวัดที่ชาวบ้านน้ำเค็มทั้งชาวไทยและชาวมอญแกนใช้ยึดเหนี่ยวจิตใจ และนิยมมาทำบุญกันโดยเฉพาะในช่วงเทศกาลต่าง ๆ วัดแหลมป้อมยังเป็นที่หลบภัยสึนามิ โดยประชากรจะมาอยู่วัดเป็นจำนวนมากในเวลาคับขัน หรือมีสัญญาณเตือนภัยดัง เนื่องจากทำเลที่ตั้งของวัดอยู่ในพื้นที่สูง

ภาพที่ 7 วัดแหลมป้อม

ที่มา : ถ่ายเมื่อ 30 มกราคม 2564

6.9 ตึกรังนกนางแอ่น เป็นตึกไม่มีหน้าต่างมีเพียงช่องเล็ก ๆ ไว้สำหรับนกนางแอ่นทำรัง และเก็บเกี่ยวผลผลิตผลจากรังนกนางแอ่นขาย ซึ่งมีราคาสูง

ภาพที่ 8 ตึกรังนกนางแอ่น

ที่มา : ถ่ายเมื่อ 30 มกราคม 2564

ชุมชนบ้านน้ำเค็มมีการใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งมีส่วนเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวชุมชน ดังที่รุ่งอรุณ แสงสุข และอมรินทร์ แก้ว พิทักษ์ (2564, สัมภาษณ์) ให้ข้อมูลว่าประชากรชุมชนบ้านน้ำเค็มได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามาส่งเสริมการทำเศรษฐกิจพอเพียงตามรอยเท้าพ่อแบบบูรณาการ ทำให้ช่วยลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ โดยเริ่มจากการปลูกผักเพื่อบริโภคในครัวเรือน จากนั้นจึงรวมกลุ่มเพื่อนำข้อมูลมาเผยแพร่ให้แก่ประชากร ทำให้สามารถเพิ่มผลผลิตและจำหน่ายให้แก่ประชากรในชุมชนบ้านน้ำเค็ม สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัฒน์ศักร วรรณศิลป์. (2552) ซึ่งศึกษาเรื่องชุมชนเลียบคลองมหาสวัสดิ์มีการยึดหลักคุณธรรม จริยธรรมในการดำเนินการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวชุมชน และพบว่า ประชากรในชุมชนเลียบคลองมหาสวัสดิ์มีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ประกอบอาชีพทำนา ทำสวน ไม้ดอกไม้ประดับ แต่การได้รับวัฒนธรรมความทันสมัยจากสังคมเมือง ทำให้วิถีชีวิตของชุมชนเปลี่ยนแปลงจากเดิม ประชากรบางส่วนหันไปประกอบอาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมบริเวณใกล้เคียงในเขตกรุงเทพมหานครแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในชุมชนเลียบคลองมหาสวัสดิ์ที่สำคัญ ได้แก่ วัดสุวรรณาราม แหล่งท่องเที่ยวทางการเกษตร ได้แก่ สวนผลไม้ สวนกล้วยไม้ สวนนาบัว ผลผลิตแปรรูปด้านการเกษตรของกลุ่มแม่บ้าน และแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นธรรมชาติ ทัศนียภาพเลียบคลองหรือสวนไร่นา และวิถีชีวิตริมน้ำ นอกจากนี้รุ่งอรุณ แสงสุข และผการัตน์ วงศ์เพชร (2564, สัมภาษณ์) ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า ชุมชนบ้านน้ำเค็มมีการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน มีการแบ่งหน้าที่เพื่อมอบหมายงานตามความถนัด มีการทำงานที่มีกฎระเบียบในการอยู่ร่วมกันของชุมชน รวมทั้งการดำเนินงานอย่างมีคุณธรรมเพื่อร่วมกันดูแลและรักษาความปลอดภัย โดยการตั้งกลุ่มรักษาความปลอดภัยเพื่อช่วยกันดูแลชุมชนบ้านน้ำเค็ม ด้านการประกอบอาชีพประชากรชุมชนบ้านน้ำเค็มจะดำรงชีวิตและประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์ต่อนักท่องเที่ยว

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชน กรณีศึกษาบ้านน้ำเค็ม หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอดงตาล จังหวัดพิจิตร

1. สภาพการท่องเที่ยววิถีชุมชนบ้านน้ำเค็ม หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอดงตาล จังหวัดพิจิตรมีสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน เช่น ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง สวนอนุสรณ์สีน่าน บ้านน้ำเค็มท่าเทียบเรือบ้านน้ำเค็ม พิพิธภัณฑ์สีน่านบ้านน้ำเค็ม สะพานท่าเทียบเรือบ้านน้ำเค็ม ตึกรังนกนางแอ่น เป็นต้น เป็นการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาสภาพการท่องเที่ยววิถีชุมชนบ้านน้ำเค็ม หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอดงตาล จังหวัดพิจิตร

2. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนบ้านน้ำเค็ม หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอดงตาล จังหวัดพิจิตร พบว่า ประชากรส่วนใหญ่มีความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาแนะนำ

และให้ช่วยเหลือด้านเศรษฐกิจและด้านการท่องเที่ยว เช่น การค้า การจัดการท่องเที่ยวเพื่อฟื้นฟูการท่องเที่ยวและเพิ่มรายได้ให้กับประชากรในชุมชนบ้านน้ำเค็ม โดยประชากรในชุมชนบ้านน้ำเค็มจะยังคงรักษาวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมตามสภาพแวดล้อมในชุมชน คือ การประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านและการค้าขาย เป็นการตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ศึกษาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนบ้านน้ำเค็ม หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอดำรงวิทยารัษฎานุบำรุง จังหวัดพังงา

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชน กรณีศึกษาบ้านน้ำเค็ม หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอดำรงวิทยารัษฎานุบำรุง จังหวัดพังงา ได้รวบรวม วิเคราะห์ และสรุปผลข้อมูลซึ่งสามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัย ได้ดังนี้

1. สภาพการท่องเที่ยววิถีชุมชน กรณีศึกษาน้ำเค็ม หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอดำรงวิทยารัษฎานุบำรุง จังหวัดพังงา เป็นสังคมชนบทกึ่งเมือง ในอดีตประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทำเหมืองแร่ดีบุก เมื่อเหมืองแร่ดีบุกราคาตกต่ำและหมดลง อุตสาหกรรมการทำเหมืองแร่ไม่ได้รับความนิยม ประชากรจึงประกอบอาชีพประมง ค้าขาย รับจ้าง พนักงานโรงแรม และคนขับรถโดยสารรับ-ส่งนักท่องเที่ยว เป็นต้น ชุมชนบ้านน้ำเค็มมีสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนจำนวนมาก ได้แก่ ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง สวนอนุสรณ์สีนํ้าเค็มบ้านน้ำเค็ม ท่าเทียบเรือบ้านน้ำเค็ม พิพิธภัณฑ์สีนํ้าเค็มบ้านน้ำเค็ม สะพานท่าเทียบเรือบ้านน้ำเค็ม กรมหลวงชุมพรพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ องค์พระพุทธรูปนั่งปางลอย วัดแหลมป้อม ตึกรังนกนางแอ่น แต่เนื่องจากการเกิดโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจ จำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ของประชากรในชุมชนลดลง ประชากรชุมชนบ้านน้ำเค็มจึงลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ด้วยการค้าขาย รับจ้างทั่วไป เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของสุดาวรรณ มีบัว, วันชัย เอื้อจิตรเมศ และวาที ทรัพย์สิน (2560) ซึ่งศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงวิถีชุมชนหมู่บ้านศรีวังจากการท่องเที่ยว และพบว่า ชุมชนศรีวังมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้า ๆ แต่เมื่อมีแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดนครศรีธรรม สงผลให้ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตอย่างรวดเร็ว เพราะชุมชนมีการประกอบอาชีพเพื่อการท่องเที่ยวมากขึ้น สร้างบ้านเรือนและตกแต่งให้ทันสมัยขึ้น มีการใช้เครื่องมือทางการเกษตรที่ทันสมัยและใช้สารเคมีมากขึ้น การเปลี่ยนมือการถือครองที่ดินมีทั้งคนในและคนนอกพื้นที่เกิดผลิตภัณฑ์ชุมชนหลายประเภท ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นลักษณะห่างเหินมากกว่าในอดีต ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนจึงมีทั้งทางบวกและลบด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม

2. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนบ้านน้ำเค็ม หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอดงตาล จังหวัดมุกดาหาร พบว่า ชุมชนบ้านน้ำเค็มมีทรัพยากรทางทะเลที่สมบูรณ์ และแหล่งท่องเที่ยว ประชากรชุมชนบ้านน้ำเค็มจึงมีแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนด้วยการร่วมกันอนุรักษ์และหวงแหนทรัพยากรที่มีอยู่ให้ยั่งยืน ทั้งต้องการให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามาให้คำแนะนำเพื่อร่วมกันพัฒนาชุมชนบ้านน้ำเค็ม นอกจากนี้ประชากรชุมชนบ้านน้ำเค็มจะร่วมกันฟื้นฟูและพัฒนาเศรษฐกิจในรูปแบบการทำการค้าและการท่องเที่ยว ด้วยการรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งได้รับคำแนะนำจากสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา จังหวัดมุกดาหาร ในการจัดรวมกลุ่มและส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีชุมชนบ้านน้ำเค็ม เพื่อเตรียมความพร้อมและยกระดับสู่มาตรฐานการท่องเที่ยวชุมชน การศึกษาและทำกิจกรรมบนฐานของชุมชนเพื่อให้มีรายได้และเลี้ยงดูตนเองครอบครัวได้ แต่ประชากรชุมชนบ้านน้ำเค็มจะรักษาวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม คือ การทำประมง และค้าขาย เพื่ออนุรักษ์ความเป็นอยู่ที่เป็นมาตั้งแต่อดีตให้ลูกหลานในชุมชนร่วมรักษาและหวงแหนต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของมธุรา สนวนศรี (2559) ซึ่งศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง จังหวัดสมุทรปราการ และพบว่า นักท่องเที่ยวมีการรับรู้อัตลักษณ์ที่มีต่อชุมชนตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง ด้านวิถีชีวิต คือ การทำสวนเกษตรผสมผสาน ด้านวัฒนธรรมประเพณี คือ การมีอัยยาศัยไมตรีและแสดงไมตรีจิตต่อนักท่องเที่ยว ด้านการจัดการท่องเที่ยว คือ การมีเส้นทางจักรยานชมวิถีชีวิตชุมชน ซึ่งดำรงไว้เอกลักษณ์และวัฒนธรรมท้องถิ่นสำหรับแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนตลาดน้ำบางน้ำผึ้ง คือ การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนมีส่วนร่วมกำหนดอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน โดยการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว เส้นทางกิจกรรม การปรับปรุงภูมิทัศน์ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และให้ข้อมูลการท่องเที่ยวควบคู่กับการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อให้เกิดจิตสำนึกในการร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรศึกษาผลกระทบจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยววิถีชุมชนบ้านน้ำเค็ม
2. ควรศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ และเข้าถึงได้ง่าย อันจะทำให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาสัมผัสการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านน้ำเค็ม
3. ควรศึกษาการเชื่อมโยงเส้นทางแหล่งท่องเที่ยวในบริเวณใกล้เคียงกับชุมชนบ้านน้ำเค็ม เพื่อสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวให้กับชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2563). **สถิติด้านการท่องเที่ยว**, สืบค้นเมื่อ 8 ธันวาคม 2563, จาก https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=411.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2563). **การท่องเที่ยว**, สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2563, จาก <https://mots.go.th>.
- จารี กรุดไทย. (2564, 7 กุมภาพันธ์). หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา. **สัมภาษณ์**. ธรรมบุญ จงไกรจักร. (2564, 28 มกราคม). หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา. **สัมภาษณ์**. ธีรวัลย์ ศิลารัตน์. (2549). **การจัดการความรู้ชุมชน**. จันทบุรี: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา. (2542). **การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปราณี หล้าเบ็ญสะ. (2561). **การวัดและการประเมินผลการศึกษา**. ยะลา : ศูนย์ส่งเสริมการทำผลงานวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- ปิยนุช พูลเพิ่ม. (2564, 7 กุมภาพันธ์). หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา. **สัมภาษณ์**. ผการัตน์ วงเพชร. (2564, 7 กุมภาพันธ์) หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา. **สัมภาษณ์**. พัฒน์ศัจกร อรรถาศิลป์. (2552). **วิถีชุมชนเลียบคลองมหาสวัสดิ์กับการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบมีส่วนร่วม**. สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มนัสศักดิ์ ยวนแก้ว. (2564, 28 มกราคม). หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา. **สัมภาษณ์**. รินทร์ คำมุงคุณ. (2564, 28 มกราคม). หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา. **สัมภาษณ์**. รุ่งอรุณ แสงสุข. (2564, 28 มกราคม). หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา. **สัมภาษณ์**. ล้วน สิทธิ. (2564, 7 กุมภาพันธ์). หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา. **สัมภาษณ์**. ลำพันธ์ สารสุข. (2564, 7 กุมภาพันธ์) หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา. **สัมภาษณ์**. วินัย ชูชื่น. (2564, 7 กุมภาพันธ์). หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา. **สัมภาษณ์**. วิริญ รัตนพลที. (2564, 7 กุมภาพันธ์) หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา. **สัมภาษณ์**. ศิริชัย กาญจนวาสี. (2541). “ตัวแปรสำหรับกรวิจัย : การคัดเลือก การวัด และการควบคุม” ใน **รวมบทความทางวิธีวิทยาการวิจัย เล่ม 2**. สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศูนย์วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวบ้านน้ำเค็ม. (2563). **แหล่งท่องเที่ยว**. สืบค้นเมื่อ 3 มกราคม 2564, จาก : <https://thailandtourismdirectory.go.th>.
- สมบูรณ์ เทียมทัน. (2564, 7 กุมภาพันธ์) หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา. **สัมภาษณ์**.

สุดาวรรณ มีบัว, วันชัย เอื้อจิตรเมศและ วาที ทรัพย์สิน. (2560). การเปลี่ยนแปลงวิถีชุมชนหมู่บ้าน
คีรีวง จากการท่องเที่ยว. นครศรีธรรมราช: ราชภัฏนครศรีธรรมราช.

สุชาดา กาญจนะไพฑูณ. (2564, 28 มกราคม). หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา. สัมภาษณ์.
สำนักงานสถิติจังหวัดในกลุ่มจังหวัดภาคใต้ฝั่งอันดามัน. (2563). การท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดภาคใต้.
สืบค้นเมื่อ 8 ธันวาคม 2563, จาก : <http://phangnga.nso.go.th>.

สำนักงานสถิติจังหวัดพังงา. (2563). ข้อมูลจังหวัดพังงา, สืบค้นเมื่อ 25 ธันวาคม 2563, จาก <http://phangnga.nso.go.th>.

สำราญ รักแก้ว. (2564, 28 มกราคม). หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา. สัมภาษณ์.
องค์การบริหารส่วนตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา. (2562). แผนพัฒนาท้องถิ่น
พ.ศ.2561-2565. พังงา : องค์การบริหารส่วนตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา.

อภิชาติ โทบุรี. (2564, 28 มกราคม). หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา. สัมภาษณ์.
อมรินทร์ แก้วพิทักษ์. (2564, 28 มกราคม). พัฒนาการอำเภอตะกั่วป่า. หมู่ 2 ตำบลบางม่วง
อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา. สัมภาษณ์.

อรุณ พุฒุดิ. (2564, 7 กุมภาพันธ์) หมู่ 2 ตำบลบางม่วง อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา. สัมภาษณ์.